

„Saňa näme bolýar?“

(hekaýa)

Ynha , onuň täze alan ulagyna münüp, ilkinji gezek oba arasyna çykyşy. Birhili, hakykatdanam daş – töwerek öňküsinden gözelleşen ýaly. Ýaşyl ýaprak hatar –hatar agaçlar, ýol ýakasynda gyz –gelinler, okuwçylar ... Yollaram, näme oňuşmazça däl ...

Wah, munuň ýumşaklygyny diýsene, ýelmaýa ýaly. Ýeri, sen ýelmaýany nirede görüpsiň diýsene, ýelmaýa –da munça ýokdur. „Žiguli“ dagy munuň ýanynda maşynam däl eken –ä ... Birdenem ol “Haý, „Toýota“, jan „Toýota“ – diýip, hiňlenmäge başlady. Maşynyň ruluny hamala gyralaryna şaý dakylan deprek ýaly ykjam tutyp , barmaklaryny zarply urup çirtmek çalyp başlady ... „Haý , janyňdan seniň...“ Süýnüp –sarkyp barýan täze maşynyň içinde onuň serine täze- täze arzuw – hyýallar gelmäge başlady: „Gaýraky giň ýola çykyp, gazyna münäýsemmikäm?! Aý, ýok, entäk elim –aýagym öwrenişsin , howlukmaýyn . Nesip bolsa, indiki hepde Aşgabada basaýyn. Ynha, dälmi ... Ýol ugruna adam duşsa alaryn . Benzin puly bolanda näme garnyňa depýarmi diýsene?!“ Ol aýna seredip, barmaklary bilen ösgün saçyny daraklap, öz- özüne gözünü gypdy: „Aý, göreris-dä...“ diýip, köpmanyly ýylgyrdy: „Äkit diýseň, senem äkidäýmeli bor- da, janym...“ diýip, öz ýanyndan kimdir biri bilen gürleşen boldy.

Obanyň ileri çetine çykanyndan soň , ol ulagynyňam , özüniňem badyny gowşatdy. Uly ýoluň ýakasynda ulagyny togtatdyp , daşaryk çykdy. Asman reňk ulagyny , onuň reňki bilen meňzeş asmany, gözýetime uzaýan goňras meýdany synlady – da ýylgyrdy ... Öz- özüne gep atdy: „ Aý, dost, seniň –ä täzeräk maşynyň roluna geçerligiň bar eken –ä. Seniňem kimdigiňi bildik. Haý – how , baý- bow! Nämelere hyýallanyp, nireleri tozadyp ýörsüň – eý ... Hany onda – munda oglanlary ýazgaran bolup ýördüň –ä ... Ýa ... Ýa adam ýagdaýy gowulaşdygyça ýuwaş – ýuwaşdan şeýdip özgeriberýärmikäm – aý ... Aý, ýok edil beýle däl-dir-le. Beýle däl-dir. „ Özbek - özüne bek “ diýlenini et -de özüňi berkiräk tut –da ýöräber hany „özgerýärmiň“ ýa „özgereňokmy“ şonda belli bolar.“ Ol şeýle diýdi –de üst - başyny kakýşdyryp, özüniň bu dürs pikirinden kuwwat tapan ýaly silkinip , saýhallanyp ulagyna mündi – de ýuwaşlyk bilen yza, öýüne tarap yöneldi ...

Şilliň uzyn, gyzgylt saçly , saryýagyz ýüzi menek – menek ownuk hally bu ýigide deň – duşlaram, oba adamlaram Jöwlan “gök” ýa Jöwlan “ors” diýerdiler. Diýmezçe –de däl-di , onuň saryýagyzlygyndan beter, gözlerem gökdi , üstesine okamaly ýa ýazmaly bolsa , ýa –da dümtünip başga bir ownuk iş

etmeli bolanda, derrew äýnegini dakynýardy. Demir ugry, kompýuteri, telefonmy – Jöwlan gögüň ýanyna baraýmaly, işiň –ä bir bitirer, göwnüňden çykaryp näme berseňem „Senrazy bolsaň bolýar“ diýer –de oňayar. Dogurdanam, Üzümgül bagtly gyz eken. Boýdaşlary muny indi bilýärler. Üzümgül welin bir görende onuň kimdigini bilipdi. Ol muny häzirem bilýär ... Belki – de bilýändirin öýüdüýärdi...

Täze maşynyň rahatlygy ony meýmiredip, asuda pikirleriň ummanyna alyp barýardy. Ol öz asyly durkuna laýyk duýgular bilen göwnüni hoşlap, aňyny durlaýardy: adamlar gowy, özüň gowy bolsaň – il gowy. Başarsaň kömek etmeli, başarmasaň alajyň ýok, ýagdaýa görä bolubermeli. Hiç bir kynzady ýok, bolşuna görä bolubermeli ... „Durmuş ýoly“ diýilýmeýärmik näme? Seresapja bolup ýöräbermelidir – dä ...

Şol barmana dükandan çykan Orazjemal gelneje elini galdyryp, oňa „duraýsaň“ diýen manyda yşarat etdi. Heý, duldegşir goňşyňy närazy edip bormy? Jöwlan ulagyny sakga duruzdy. Äýnadan kellesini çykaryp ýylgyrdy:

- Geliň, gelneje. Geliň hany. Baý – bow agtygyňam barmydy? Gel, Gülnar jan, gel, köşek ...

Elbetde, Gülnar janyň elinde doňdurmasy dardy ... Yssy howada ol eýýäm eräp, gyzjagazyň tirsegine çenli syrygyp barmaklarynyň arasyndan damyp başlapdy. Haý, hawwa –da nädersiň. „Düşüň ýa – da beýtmäweriň“ diýip boljag-a däl ...

Öýe gelende Jöwlanyň az –kem keýpsizdigini Üzümgül derrew aňdy.

- Näme, ulagyň kem ýeri barmy?
- Aý, ýok. Gül ýaly ...
- Bolýar – la, hany, eliňi ýuw. Çay –naharyň taýýar ...

Jöwlanyň kellesine hälki pikir geldi: „Özüňe bek bolmaly.“ Birdenem ol özüne bu sözi ters manyda aýdandygyna düşündi –de : „Hawwa, onsoň nähili berk bolmaly? Aýt, hany! Goňşy –golamy, tanyş –bilşi, hiç kimi ulagyňa mündirmeli dälmi?! Aý, ol -a bolmaz.“ Ol maşynyň ýanyna bardy –da yzky oturgyçdaky ýagly tegmilleri synlady: „Gör, ynha, bolmaýan bolsa ... Köwüşleri bilen gelen kirşenleri – de süpür onda. Üzümgüle ýa-da çagalaryňa aýt, süpürsinler ilin tot – tozanyny ...“

Çay – naharyň başynda –da bu pikirler ony gününe goýmady. „Baý, özgerersiň –ä. Özgermejek ýalysyň. Hany, özgerme –dä göreýin. Mündürmeseň ýa-da hapalama, eýtme –beýtme diýseň ýigrenji bolarsyň. Ýigrenji bolasyň gelýärmik? Ýok. Onda nätmeli?! Görmezlige salyp, deňesinden geçip gitmelimi?!“ Kimdir biri onuň gulagyna „Şo dogry bolaýmasa ...“ diýen ýaly boldy.

Soň ol bu ketje pikirlerden ýadadymy nätdimi: „Aý, öljeg – aý, sen ... Ýeri damsa damypdyr – da. Münse münüpdür – dä! Ýeri sen ilin ulagyna az mündünmi? Bolduň meniň başyňa täze maşynly ...“ diýip, öz –özüne sögündi – de telewizora gözünü dikdi: „Täzelikleri bir diňläýinle...“ Ol şu ownuk pikirleriň ertir özüni başga bir uly synaga saljakdygyndan habarsyzdy. Ol ejizligiň üstüne atanak çekmekden nämüçindir ejiz gelýärdi. Birmahallar garry mugallymyň “Gowy bolmak aňsat däl” diýen sözünüň nähiliräk manysynyň bardygy oňa indi – indi az – kem düşnükliýäk ýaly bolup görünýärdi. Onuň „gowulyk“ diýilýän

dünýäden daşlaşasy gelmeýärdi. Sebäbi ol onuň nähili gowy zatdygyna çuňňur düşünýärdi. Ýöne her näme –de bolsa bir ýerlerden içýakgyç bir hakykat ony bu ýoldan sowjak bolýan ýaly „Adamlaram birhili – how“ – diýip, köpleriň gaýtalaýan sözünü onuň aňynda aýlaýardy: „Adamlaram birhili bolupdyr ...“

* * *
* *

Ol etrap merkezinden oba tarap gaýdybermelidi. İşler bitdi. Aýagyň aşagynda –da suw ýaly maşyn. Hakykatdanam, oba gaýtmakçy bolup duran garry – gurty, ýaş –ýeleň, çagaly maşgala bar bolsa, „taňrýalkasyn“ üçin alyp gaýtmak höwesi onuň ýüreginde bardy. Şonuň üçinem ol uzak aralykdan eýýäm duralgany gözünüň gytagy bilen synlap gelýärdi. Geň ýeri duralgada bir adamam ýok. Ýok bolsa nätjek, ýöräbermeli bolar – da. “Durmuş ýolydyr – da”... Birdenem duralganyň direginiň arka yüzünden kimdir biri enter –tenter bolup çykdy –da , bir eli bilen sütüni gujaklap, beýleki uzyn ganat ýaly elinem salgap başlady. „Dur!“ „Dur!“ Jöwlan ony tanady. Ol - Maşdy Raj. Edil özi. Birdenem: „Içgilidir, gabyr bolsun – laý“ diýen pikir onuň kellesinden ýyldyrym çaltlygynda geçip gitdi. Täze ulagam şu pikiriň tizliginden galman duralganyň deňesinden wazlap geçip gitdi. „Eý –eý, Maşdy Raj, Maşdy Raj. Sen nähili zehinli oglandyň. Sen nähili aýdymlar aýdardyň ... Aý, işigaýdan. Şeýdip, dur indi ötene -geçene eliňi-aýygyňy galgat-da. Sen Raj Gapuryň aýdymlaryny aýdardyň. Özüňe –de „Raj“ diýdirmegi gowy görerdiň. On –ha, „Raj“ bolubam galdyň... Içgi – aýdym, içgi – aýdym ... Aý, bolýan ekeniň – dä. Raj Gapur nähili güýçli adam eken-aý. Ol ýekeje kinofilmi, ýekeje aýdymy bilen ölmez -ýitmez adama öwrüläýdi. Münlerçe adam Raj Gapur boljak boldy. Her obada bir Raj Gapur döredi. Ýöne olaryň bary ynha biziň Maşdymyz ýaly ýöne ”Raj ” bolup galdylar... Ýeri, Maşdy bol-da ýaşaber-dä ...“

Geçip gidilen pursatda ikisiniň gözleri çaknyşypdy. Ol gözler, naýynjar gözler: „Dur! Saklan, Jöwlan , namart bolma!“ diýýärdi. Beýleki gyýa gözler welin: „Sen yzda galdyň, Raj. Durmuş öňe gitdi. Sen kime gerek“- diýýärdi.

Jöwlan duralgada elini salgap galan Maşdy Rajy aýdym aýdyp duran ýaly göz önüne getirdi. Belki aýdýandyram, keýpi kök adamdyr –da. Ol öz ýanyndan ýumşak ýylgyryp, onuň hemişe üýtgeşik bir ussatlyk bilen aýdýan aýdymyny aýtjak boldy: „Awara –ýu –u –u...“ Aý, ýok. Bolanok...

... Jöwlanyň yza dolanyp Maşdy Rajy maşynyna mündürüp, alyp gaýdasy geldi: „Iki – üç sany aýdym aýtsa, oňa çenli oba barardy. Wah, alaýsam boljak eken...“ Maşyn welin, süňnüp barýardy hemem garşydaş sowallar bilen Jöwlany dymmaga mejbur edýärdi: „Aýak üstünde durup bilenok. Gördüň –ä gözün bilen. Üsti –başy sal -sal, ýagmy –kirmi ... Aýdym aýdyp bilermi?! Ögäýse nätjek? Birden öläýse nätjek?“

Jöwlan ulagynyň ruluna bir –iki sapar ýumruk bilen urdy: „Bes et, how! Gapysdyrdyň –la. Ýöräber ýoluň bilen. Saňa zat diýýän ýok.“

* * *
* *

Ertesi oba erbet habar aralaşdy: „Düýn Maşdy Rajy duralganyň ýanynda maşyn kakypdyr. Şu gün ugratjaklar.“ Bu habara oba adamlary kän geňem galmadylar. Ýöne geň galan Jöwlan boldy. Ol: „Wah, düýn men ony gördümem ...“ diýýärdi, ýöne yzyny aýtmaýardy. Dogrusy ondan : „Nirede gördüň? Haçan gördüň?“ – diýip soraýanam ýokdy. Ol welin hamala bu sözünüň yzyny aýdasy gelýän ýaly: „Wah, gördümem welin...“ diýärdi – de hyrçyny dişleýärdi.

... Ol täze ulagyna ahmyrly gözüni aýlaýardy: „Ana, mündürmeseň!“ Soň ol maşyna derek özi gepläp başlady: „Maşyn nätsin. Ulag bir seniň guluňdyr – da. „Dur“ diýseň durar, „sür“ diýseň sürer. Boljagydyr. Sen özüňi günäkärlän bolup oturmasana ... Alyp gaýdanam bolsaň, kysmatynda bar bolsa bir sebäp tapylardy.“

Jöwlan köşeşen ýaly bolýardy: „Wah, ol şeýle –le. Ýöne men beýtmeli däldim ahyryn. Yzyna dolanjagam boldum –a. Dolanaýmalydym. Ýeri, saňa näme bolýar? ulagyň ynsabyňy ozýar – a, Jöwlan! Sen yzda galyp barýaň –a, gardaş. Saňa näme bolýar?“

* * *
* *

Ol şu günki synagyň adalatly çözgüdini tapmak üçin kän pikir etdi. Wagty bilen köşeşip bilmedi. Ol indi nädip hem bolsa bir alajyny tapyp öz ynsabyny rahatlandyrmalydy. Ahyrsoňy ol özi üçin ylalaşykly bir pikire geldi: „Sütünden ýapyşyp, yranyp duranam sen bolma, görmezlige salyp, deňesinden durman geçip gidýänem sen bolma.“

* * *
* *

Agşamara öýe gelip, ulagyndan düşenden aýaly hemişeki bolşy ýaly hoşamaýlyk bilen gülümsiräp garady –da birdenem biynjalyk bolup: „Saňa näme bolýar?“ diýdi. Ol aýalynyň ýüzüne geň galyp seretdi. Ýöne näme jogap berjegini bilmän öýüne girip gitdi.

Dogurdanam, üýtgeşik bir bolan zat ýokdy. Ol düýn içgili duran obadaşynyň deňesinden ulagyny saklaman geçip gitdi... Ulagyna mündürmedi... Ýöne bu gün welin hemme kişiden öňürti ol ýere ylgap bardy, hemem uly bir gussa bilen ony gerdenine aldy... Ynha, bar bolany.